

Ekoturizm Aktivitelerinde Bitki Yoğunluklu Manzaranın İleri Yaştaki İnsanların Güvenlik Hissine Etkisi

The Effect of Plant Dense Landscapes in Ecotourism Activities on Older People's

Hasan YILMAZ¹

Sena Nur ANGIN²

Esra ÖZHANCI³

¹: Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Erzurum, Türkiye

²: Siirt Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Siirt, Türkiye

³: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Nevşehir, Türkiye

Öz

Günümüzde doğa temelli ekoturizm aktiviteleri oldukça önem kazanmaya başlamıştır. Alan tercihleri arasında kendini güvende hissetme algısı oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalarda ileri yaş grubundaki alan kullanıcıları için güvenlik hissini mekân tercihlerini doğrudan etkilediği bilinmektedir. Bundan dolayı peyzaj planlama açısından doğal alanlarda değişik ekoturizm aktivite öneri çalışmalarında güvenlik algı analizlerine ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada; turizm köyü olarak ilan edilen Kalınçam köyünde ileri yaşlıların kullanabileceği doğal trekking ve foto safari yollarının güvenlik algı analizlerine yer verilmiştir. Alana ait 7 fotoğraf kullanılarak, doğal alanların ileri yaşlılar için korku/kaygı durumları incelenmiştir. Fotoğrafların görsel etkinlik derecesinin belirlenmesi için uzman değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonra 55 yaş üstü sanal ortamda 100 kişiye görsel kalite analiz yöntemiyle anket uygulanmıştır. Özellikle manzara güzelliği ile güvende hissetme arasındaki ilişki düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçlarına göre; görüntülerin büyük bölümünde (G1, G3, G4, G5, G6, G7) korku/kaygı durumu ve bitki ağırlıklı doğal peyzaj görünümü arasında istatistiki olarak pozitif bir ilişki olduğu, G2 görüntüsünde ise önemli bir ilişki olduğu ($p<.05$) olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ileri yaşlılar için yoğun bitkiye sahip manzara güzelliği ile korku/kaygı durumu arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ekoturizmde güvenlik, Görsel algı, Güven hissi, İleri yaş algı

ABSTRACT

Today, nature-based ecotourism activities have started to gain importance. The perception of feeling safe is very important among space preferences. In studies, it is known that the feeling of security directly affects the space preferences of the users in the advanced age group. Therefore, in terms of landscape planning, there is a need for security perception analyzes in different ecotourism activity proposal studies in natural areas.

In this study; safety perception analysis of natural trekking and photo safari routes that can be used by the elderly in Kalınçam village, which was declared as a tourism village, was included. Using 7 photographs of the area, the fear/anxiety of the natural areas for the elderly were analyzed. Expert evaluation was made to determine the degree of visual effectiveness of the photographs. Then, a questionnaire was applied to 100 people over the age of 55 in the virtual environment by visual quality analysis method. In particular, the level of relationship between landscape beauty and feeling safe was tried to be determined. According to the results of the Pearson Correlation test conducted in this context; it was determined that there was a statistically positive relationship between fear/anxiety and plant-dominated natural landscape appearance in most of the images (G1, G3, G4, G5, G6, G7), and there was a significant relationship ($p<.05$) in the G2 image. As a result of the research, it was determined that there is a significant relationship (a linear proportion) between landscape beauty with dense vegetation and fear/anxiety status for the elderly.

Keywords: Security in ecotourism, Visual perception, Sense of security, Advanced age perception

Geliş Tarihi /Received Date 30.09.2024
Revizyon Talebi /Revision Request 01.11.2024
Son Revizyon /Last Revision 27.11.2024
Kabul Tarihi /Accepted Date 24.12.2024
Yayın Tarihi /Publication Date 03.01.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Sena Nur ANGIN

E-mail: anginsena@gmail.com

Cite this article: Yılmaz, H., Angin, S.N. & Özhanç, E. (2025). The Effect of Plant Dense Landscapes in Ecotourism Activities on Older People's. *Research in Agricultural Sciences*, 56(1),82-90.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Günümüzde insanları strese sokan ya da fizyolojik ve psikolojik sağlığını bozan birçok etmen bulunmaktadır. Bu etmenlerin etkilerini aza indirmek amaçlı doğanın faydaları üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin; psiko-evrimsel teori doğanın onarıcı etkilerinin duygusal durumda pozitif yönde etkisi olduğunu belirtmiştir (Ulrich vd., 1991; Wei vd., 2021). Gençlerin orman deneyiminden zihinsel fayda sağlayabileceğini ifade eden birçok yayın bulunmaktadır (Guan vd., 2017; Stigsdotter vd., 2017; Bielinis vd., 2018; vd., 2018; Vujcic & Tomicevic-Dubljević, 2018; Zhou vd., 2019; Wei vd., 2021). Kronik rahatsızlıkları olan yaşlılar veya ileri yaşlılar için ormanlarda zaman geçirmenin daha fazla zihinsel fayda sağlayabileceğini ifade etmişlerdir (Wei vd., 2021).

Ayrıca yeşil alanlarda vakit geçirmenin; obeziteyi azaltma, glikoz metabolizmasını iyileştirme (Giles-Corti vd., 2003; Snitker vd., 2003; Brach vd., 2004; Dziura vd., 2004; Sternfeld vd., 2004; Weinstein vd., 2004; Kessel vd., 2009), ruh sağlığını (psikoloji) iyileştirme (Steptoe & Butler, 1996; Rippe vd., 1998; Fox, 1999; Goodwin, 2003; Strawbridge vd., 2002; Mummery vd., 2004; Reijneveld vd., 2003; Kessel vd., 2009), fiziksel aktivite yaparak kasları, kalp ve akciğer fonksiyonlarını güçlendirme (Lee & Maheswaran, 2011; Pereira vd., 2013; Samavi, 2013; Wen vd., 2018) etkisi bulunmaktadır.

Son yıllardaki kültür, eğitim düzeyi, sosyal ve demografik değişimler turizm sektöründe etkisini göstermiş olup, doğaya-çevreye duyarlı, sağlıklı yaşam konusunda bilinçli hale gelmesi, bireylerin tercihlerini değiştirmiştir. Bu değişim insanları şehir hayatından uzaklaştırarak kırsal alanlara yönelmektedir (Khabbazi & Yazgan, 2012).

Kırsal turizm, doğa turizmi, toplum temelli turizm vb. alternatif turizm türlerinin gelişmesini 90'lı yıllardan itibaren ekoturizm sağlamıştır (Kuter & Ünal, 2009; Khabbazi & Yazgan, 2012).

Uluslararası Ekoturizm Topluluğunca (UET) Ekoturizm tanımı "yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetken, çevreye duyarlı bir seyahat şekli" olarak belirlemiştir (Uçar vd., 2010; Khabbazi & Yazgan, 2012).

Başka bir ifade ile ekoturizm, hassas doğal ve kültürel alanlarda, kültürel ve kırsal turizmin unsurlarını içeren, geliştiren turizme verilen addır (Kuter & Ünal, 2009; Khabbazi & Yazgan, 2012). Ekoturizmin amacı kitle turizminin aksine turizmi yıl boyunca yaymak ve doğal

çevreye yapılan baskıyı en aza indirmektedir (Uçar vd., 2010). Ekoturizm turizmde kullanılan araçlar (balon, rafting, bisiklet vb.), yapılan etkinliğin özelliği (av, bilim, trekking vb.), gidilen yerin doğası (yayla, mağara, dağ) gibi çeşitlilik gösterir ve gruplandırılır (Ahmadova & Akova, 2016). Bu doğrultuda başlıca ekoturizm etkinlikleri doğa yürüyüşü (trekking), çiftlik turizmi, kuş gözlemciliği, yayla, mağara, av ve benzerleridir (Bulut & Akpınar, 2010).

Her kentin, toplumun, yaşın ihtiyaçları farklıdır ve bu farklılıklar doğrultusunda planlama yapılmaktadır. Birçok ülke toplam nüfus içerisinde yaşlıların oranını fazla olup, bu eğilimin artması beklenmektedir (Wen vd., 2018). Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlılıkta beklenen yaşam süresinin uzaması, doğum oranının düşmesi toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus payının artmasına neden olmaktadır. Ülkemizde bu oranın nüfus projeksiyonlarına göre 2023 yılında %10,2, 2030 yılında %12,9; 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmüştür (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). Değişen demografik yapı dikkate alınarak peyzaj planlamacıları-tasarımcıları ileri yaşlı grubunun rekreasyon için ihtiyaçlarını ve tercihlerini dikkate alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Shresta vd., 2007; Wen vd., 2018). Çünkü peyzaj algısı, yaşa, cinsiyete, sosyal-kültürel çevreye göre farklılık göstermektedir (Strumse, 1996; Stamps, 1999; Zheng vd., 2011; Spielhofer vd., 2021). Bununla birlikte yeşil alanların, doğanın faydasına dair çalışmalar bulunmakla beraber ileri yaşlıların hangi çevresel özellikleri tercih ettiklerine dair çok az çalışma bulunmaktadır (Wen vd., 2018).

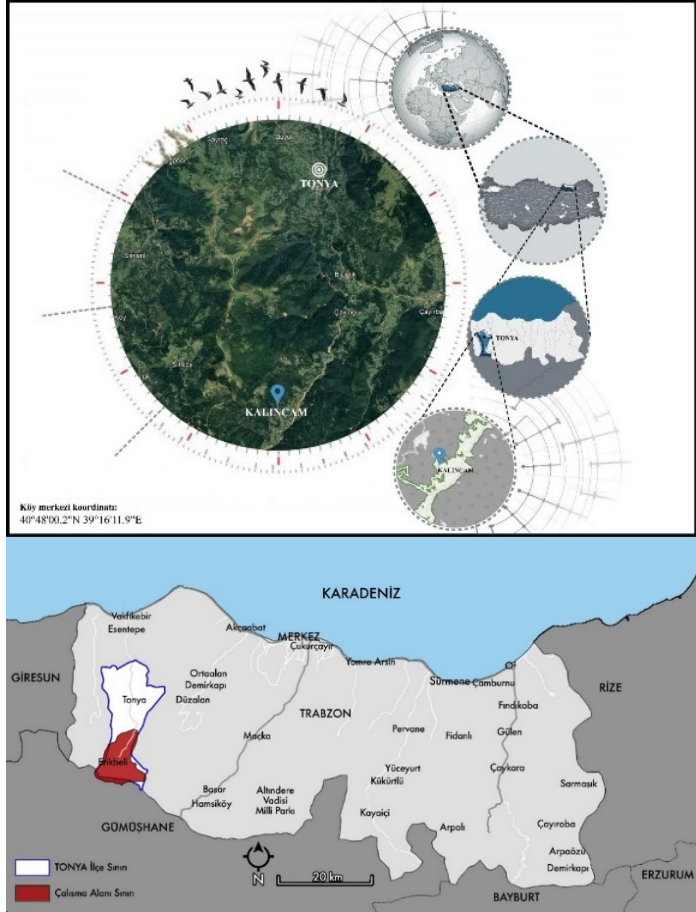
Bu çalışma uzman değerlendirme (objektif paradigma) ve psikofiziksel değerlendirme (sübjektif paradigma) yöntemi kullanılarak (Arriaza vd., 2004; Yao vd., 2012; Zhao vd., 2013; Özhançacı & Yılmaz, 2017) yapılmış olup, bu amaçla ileri yaşlı insanların değişik ekoturizm faaliyetleri için;

- Hangi peyzaj alanının manzara güzelliğinden etkilendikleri (Kapalı peyzaj, yarı açık peyzaj, açık peyzaj)
- Hangi alanlarda bulunmak istedikleri (Kapalı peyzaj- yol düz, yarı açık peyzaj/renk etkisi-yol kavisli, kapalı peyzaj/renk etkisi, yol kavisli, kapalı peyzaj/renk etkisi-yol kısmen düz, yarı açık peyzaj-yol kavisli, yarı açık peyzaj/renk-yol kavisli, açık peyzaj-yol kısmen kavisli,
- Hangi alanlarda korktuğunu/ kendini güvensiz hissettikleri,
- Manzara güzelliği ile güvende hissetme arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Elde edilen çalışma sonuçları ekoturizm planlamasına yönelik veriler oluşturması bakımından önemli görülmektedir.

Yöntemler

Materyal

Bu araştırma turizm köyü olarak ilan edilen Trabzon'un Tonya ilçesi Kalınçam Köyü örneğinde yürütülmüştür. Bu köy Trabzon iline 83 km, Tonya ilçesine 18 km uzaklıktadır ve köy 1066 m rakımda konumlanmıştır (Wikipedia, 2021) (Şekil 1).

Şekil 1.

Çalışma alanının konumu

Köyün doğal ve sosyo-kültürel kaynak değerlerini; eşsiz doğal bitki örtüsü, vadi peyzaj karakterleri, dağ ekosistemleri, özgün kültürel mimari yansıma ülke çapında üne kavuşan yöresel Tonya tereyağı ve Fol Balı oluşturmaktadır. Özellikle geniş ve iğne yapraklı ormanların mevsimsel renk değişimleri peyzaja ayrı bir değer kazandırmaktadır. Köy sınırları içinde son yıllarda yapılan turistik konaklama tesisleri yurt içi ve yurt dışından yoğun turist çekmektedir (Yılmaz & Mutlu, 2021). Gelen ziyaretçilerin bölgede doğa temelli turistik aktivitelere doğru yönelmeye başlamaları olası güzergâhlar üzerinde mevcut koşulların üzerinde yapılacak algı ve kalite çalışmaları ile sağlıklı yaya seyir yolları ve güçlü vistalar elde

edilebilecektir. Bu kapsamda da alanda yapılacak traking, fotosafari, yaban hayatını gözleme gibi faaliyetler için güvenli alanlar oluşturulabilecektir.

Yöntem

Alan Sürveysi/fotoğrafların çekimi

Köy sınırları içinde halen kullanılan doğa temelli tur güzergâhı boyunca değişik mevsimlere ait çok sayıda fotoğraf çekilmiştir. Fotoğrafların çekiminde güvenlik hissini doğrudan etkilediği düşünülerek yolun her iki tarafındaki doğal bitki örtüsünün yol ile ilişkisi (yola yakınlığı, bitki yoğunluğu, bitki rengi, bitkilerin çatı etkisi gibi), arazi morfolojisi ile yolun yapısı, düz veya kavisli olması etkili olmuştur.

Araziden elde edilen resimler; yol kenarındaki doğal bitkilerin yoldan görüş etkinliği, açık-kapalı peyzaj unsuru/gökyüzü görünürlüğü, arazi morfolojisi, düz yol-sürprizli yol, bitkilerin renkli olması-yeşil olması gibi parametreleri sağlayan 7 ayrı resim belirlenmiştir (Şekil 2).

Tablo 1.

Uzman değerlendirme kriterleri

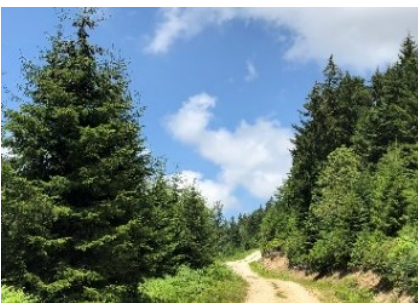
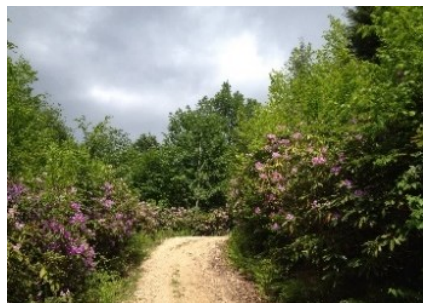

Parametreler	1	2	3	4	5
Yolun Görsel Etkinlik Düzeyi	Etkin	Değil	Az Etkin	Nötr	Etkin
Yolun Kapalılık Derecesi	%75-100	%50-75	%25-50	%0-25	Çok Etkin
Yolun Çerçevesini Belirleyen Yatay Kontur Unsurları					
Ağaç	%0-25	%25-50	%50-75	%75-100	
Ağaç-Çalı	%0-25	%25-50	%50-75	%75-100	
Çalı	%0-25	%25-50	%50-75	%75-100	
Çalı-Çalı	%0-25	%25-50	%50-75	%75-100	
Zayıf/Etkisiz Bitki	%75-100	%50-75	%25-50	%0-25	
Hiçbir bitki/kontur yok	%75-100	%50-75	%25-50	%0-25	
Gökyüzü Görünürlüğü	%0-25	%25-50	%50-75	%75-100	
Gökyüzü	Kapalı	Kısmen Kapalı	Açık		
Yeryüzü Şekilleri	Düz	Düze yakın	Yamaç	Hareketli/ Ondüllü	
Yolun Eğimi (kavis ve kulplar)	Yok	Var			
Yolun Malzeme Niteliği	Yapay	Karışık	Tamamen Doğal		
Renk Etkinliği	Öne çıkan renk yok	Öne çıkan 1 renk var	Öne çıkan 2 renk var	Öne çıkan 3 renk var	
Mekân Hissi	Yok	Kısmen var	Var		

Doğal peyzajların görsel etkinlik derecesinin uzmanlarca belirlenmesi

Peyzaj mimarlığı bilim dalından 5 uzman tarafından (3 profesör, 1 doçent, 1 doktora öğrencisi) 7 resim/görsel değişik parametreler ışığı altında etkinlik dereceleri değerlendirilmiştir. Bu amaçla literatürden de faydalanarak çalışmanın yapısına uygun olarak düzenlenen; yolun görsel etkinlik düzeyi, yolun kapalılık derecesi, yolun çerçevesi belirleyen yatay kontur unsurları, gökyüzü görünürlüğünü, gökyüzü, yeryüzü şekilleri, yolun eğimi, yolun malzeme niteliği, renk etkinliği ve mekân hissi parametreleri kullanılmıştır (Tablo 1).

Anketlerin yapılması

Araştırmada doğa temelli ekoturizm aktivitelerinde ileri yaşlıların güvenlik hissi algısını ortaya çıkarmak amacı ile 7 resim üzerinden gönüllülük esaslı bire bir anket çalışması yapılmıştır. Anket soruları iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım bireysel sorulardan (cinsiyet, yaş, meslek, çocukluğunun geçtiği yer ve halen yaşadığı yer) oluşmuştur. İkinci kısımda ise değişik kırsal yol peyzajlarının ileri yaşlılar için güvenlik algısını ortaya çıkarmaya yönelik görsel değerlendirmeden oluşmaktadır. İleri yaş olarak 55 yaş ve üstü grup üzerinde çalışılmıştır. Hazırlanan anketler bilgisayar ortamında Google formlar aracılığıyla

	Alan resimleri	Peyzaj tanımı		Alan resimleri	Peyzaj tanımı
1		Kapalı peyzaj/ Yol düz	5		Yarı açık peyzaj/ Yol kavisli/ Renk etkisi (sonbahar renklenmesi)
2		Kapalı peyzaj/ Yol kavisli/ Renk etkisi (yeşil tonu)	6		Kapalı peyzaj/ Yol kısmen düz / Renk etkisi (yeşil tonu)
3		Yarı açık peyzaj/ Yol kavisli	7		Yarı açık peyzaj/ Yol kavisli/ Renk etkisi
4		Açık peyzaj/ Yol kısmen kavisli			

Şekil 2.

Çalışma kapsamında belirlenen fotoğraflar

oluşturulup, link olarak paylaşılmış/gönderilmiştir. Geri dönüş yapan 55 yaş ve üzeri toplam 100 kişinin anket sonuçları değerlendirilmiştir. Fotoğrafların içerdiği bitki yoğunluklarının, yola yakın bitkilerin, kapalı ve açık peyzajların, bitki renklerinin, yolun düz veya kavisli olmasının mekan kullanıcıların psikolojindeki güvenlik hissini/korku veya endişe durumunu ortaya çıkarmak amacı ile Likert ölçeği puanlama (0,1,2,3,4,5) yöntemi kullanılmıştır (Bulut & Yılmaz 2008; Bulut & Yılmaz 2009; Arriaza vd., 2004; De Val vd., 2006; Chen vd., 2009).

İstatiksel analiz

Anket sonucu elde edilen veriler SPSS 20 (IBM SPSS Crp., Armonk, NY, ABD) istatistiki programına aktarılarak, analizi yapılmıştır. Manzara güzelliği ile korku hissi arasındaki ilişki Pearson-korelasyon analizi ile tespit edilmiştir. Uzman

değerlendirme analizinden elde edilen veriler frekans analizi ile belirlenmiştir. Elde edilen bulgular arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 2.

Yolun görsel etkinlik düzeyi değerlendirilmesi

Fotoğraf	Etkin Değil (1)	Az Etkin (2)	Nötr (3)	Etkin (4)	Çok Etkin (5)
G1	%0,0	%0,0	%60,0	%40,0	%0,0
G2	%0,0	%0,0	%0,0	%60,0	%40,0
G3	%0,0	%0,0	%80,0	%20,0	%0,0
G4	%40,0	%20,0	%0,0	%40,0	%0,0
G5	%0,0	%0,0	%0,0	%40,0	%60,0
G6	%0,0	%0,0	%0,0	%20,0	%80,0
G7	%0,0	%0,0	%0,0	%60,0	%40,0

Tablo 3.

Uzman değerlendirme sonuçlarından yatay kontur unsurlarından ağaç, ağaç-çalı, çalı-çalı, gökyüzü görünürlüğünün %75-100 (Etkin) sonuçlarına göre ve mekân hissini var olmasına göre oranları

Uzman Değerlendirme Sonuçları

N	Peyzaj Tanımı	Yatay Kontur Unsurları			Gökyüzü Görünürlüğü	Mekân hissi
		Ağaç %75-100 (Etkin)	Ağaç-Çalı %75-100 (Etkin)	Çalı-Çalı %75-100 (Etkin)	%75-100 (Etkin)	Var
1	Kapalı peyzaj/Yol düz	%40	%40	%0	%20	%60
2	Kapalı peyzaj/Yol kavisli/ Renk etkisi (yeşil tonu)	%60	%80	%40	%0	%80
3	Yarı açık peyzaj/Yol kavisli	%80	%0	%0	%60	%60
4	Açık peyzaj/ Yol kısmen kavisli	%0	%0	%0	%20	%20
5	Yarı açık peyzaj/ Yol kavisli/Renk etkisi (sonbahar renklenmesi)	%80	%20	%0	%40	%100
6	Kapalı peyzaj/ Yol kısmen düz / Renk etkisi (yeşil tonu)	%100	%20	%0	%0	%100
7	Yarı açık peyzaj/Yol kavisli/Renk etkisi	%0	%0	%60	%60	%100

Bulgular

Doğal peyzaj alanlarının etkinlik derecesi

Araştırmada kullanılan aynı yol güzergâhı üzerindeki farklı peyzaj unsurlarının içeren 7 resim uzmanlar tarafından analiz edilmiştir (Tablo 2). Buna göre; görüntüler çoğunlukla etkin (G2 ve G7) veya çok etkin (%80 ile G6 ve %60 ile G5) olduğu sonucuna varılmıştır. G4 nolu açık mekân /peyzaj unsuru içeren resim %40 oranı ile etkin bulunmamıştır (Tablo 2).

G1 ve G6 nolu resimler çoğunlukla (%60) %50-75 oranında kapalı peyzaj/meکان unsuru içerdiği vurgulanmış, G3 (%80) ve G7 (%60) 'nin ise % 25-50 oranında kapalı mekân hissi

uyandırdığı ifade edilmiştir.

G6 nolu resimde yolun çerçevesini belirleyen yatay kontur unsurlarından ağaç oranının en fazla olduğu (%100) vurgulanmış, G5-G3 (%80), G2 (%60), G1 (%40) resim izlemiştir. Bununla beraber en az ağaç yoğunluğuna sahip manzara G7 (%80) olmuştur. Ağaç-çalı oranının en fazla olduğu (%80) G2 olurken, en az (%40) G6, çalı oranının en fazla olduğu (%60) G7, en az olduğu (%80) G3 ve G6 olarak belirlenmiştir. Çalı-çalı oranında ise en fazla (%60) G7, en az (%100) G3, (%80) G5, G6 olmuştur.

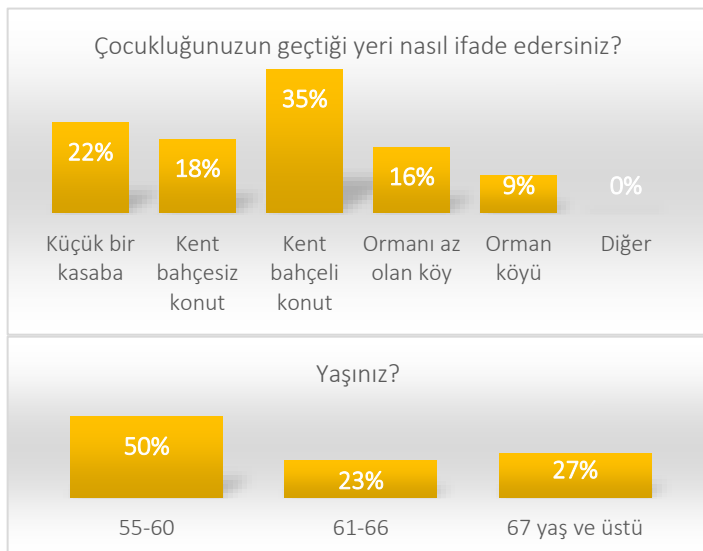
Gökyüzü görünürlüğünde %75-100 seçeneği en fazla (%60) G3 ve G7 tercih edilirken, gökyüzünün açık olarak (%100) G1, G2, G5 olurken %80 oranında da G7 ifade edilmiştir.

Yeryüzü şekillerinde düze yakın olarak G4, G5, G7; hareketli/ondüllü olarak G2, G3, G6 ifade edilmiştir. Görsellerde yolun kavisinin olmadığı G1 (%80) olarak belirlenmiştir.

Renk etkisi ön planda olan G5, G7; mekân hissi olan görseller 1, 2, 3, 5, 6, 7 olurken G4 mekân hissini kısmen olduğu ifade edilmiştir (Tablo 3).

Ankete katılanların bireysel özellikleri

Ankete katılanların %72 erkek ve %28 kadındır. Ankete katılanların çoğunluğu 55-60 yaş aralığında olup, 61-66 yaş arasında 23 kişi, 67 yaş ve üstünde 27 kişi vardır. Katılımcıların çoğu yani %43'ü emekli, %20'si ev hanımı, en az olarak %1 oranında turizm, emlakçı, iş adamı, fizyoterapist, tercüman vb. meslek grubundadır. Katılımcıların çocukluğu çoğunlukla (%35 oranında) kentlerde bahçeli konutlarda geçmiştir. Bunu sırası ile (%22) küçük bir kasaba, (%18) kent-bahçesiz konut, (%16) ormanı az olan köy ve (%9) orman köyü izlemiştir. Ankete en fazla Ankara (%50) kentinden katılım sağlanmış, bunu sırası ile Eskişehir, Amasya, Samsun, İstanbul vb. kentler takip etmiştir. Almanya ve Kanada'dan da az sayıda kişi ankete katılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3.

Ankete katılanların bazı bireysel özellikleri

Korku/kaygı ve Manzara güzelliği ilişkisi

Katılımcılara gösterilen 7 fotoğraflardan en fazla kendini güvende korku/kaygı durumu hissetmeden güvenli olduğunu (çok güvenli (5), güvenli (4), nötr (3), güvensiz (2), çok güvensiz (1)) düşündükleri kırsal yaya yolu manzaraları belirlenmiştir. 100 katılımcı ortalama 3,4 puan ile G4 ve G6 nolu resimleri güvenli bulurken, 3,1 puan ile G1 ve G2 nolu resimlerin de güvenlik algısı kararsız oldukları sonucu tespit edilmiştir.

Manzara güzelliği açısından en çok beğenilen G6 nolu görüntü olurken (ortalama 4,1), en az beğenilen görüntü 3,6

ortalama ile G4 nolu kırsal manzara yolu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Yapılan Pearson Korelasyon testine göre korku/kaygı durumu ve manzara güzelliği arasında istatistiki olarak çok önemli (G1, G3, G4, G5, G6, G7) (Tablo 5) ve önemli (G2) bir ilişki tespit edilmiştir. Eldeki bulgulara göre korku/kaygı durumu arttıkça manzara güzelliğinin de arttığı tespit edilmiştir (Tablo 6). Başka bir ifade ile; korku/kaygı durumu ile manzara güzelliği arasında doğrusal orantı tespit edilmiştir.

Tablo 4.

Ankete katılan 100 kişinin 7 görüntüye verdiği korku/kaygı durumu ve manzara güzelliğine verdiği ortalama puanlar

	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7
Güven hissi (korku/kaygı durumu)	3,1	3,1	3,3	3,4	3,3	3,4	3,3
Manzara güzelliği hissi	3,9	3,8	3,8	3,6	3,8	4,1	3,8

Tablo 5.

Korku/kaygı durumu ve manzara güzelliği arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon testi

	Korku/kaygı durumu	Manzara güzelliği
G1 Korku/kaygı	1	0,289**
G1 Manzara güzelliği	0,289**	1
G3 Korku/kaygı	1	0,355**
G3 Manzara güzelliği	0,355**	1
G4 Korku/kaygı	1	0,417**
G4 Manzara güzelliği	0,417**	1
G5 Korku/kaygı	1	0,425**
G5 Manzara güzelliği	0,425**	1
G6 Korku/kaygı	1	0,314**
G6 Manzara güzelliği	0,314**	1
G7 Korku/kaygı	1	0,331**
G7 Manzara güzelliği	0,331**	1

Tablo 6.

Pearson Korelasyon testinde önemli bir ilişkiye sahip olan G2

	Korku/kaygı durumu	Manzara güzelliği
G2 Korku/kaygı	1	0,235*
G2 Manzara güzelliği	0,235*	1

Tartışma ve Sonuç

İleri yaşlıların doğaya dayalı rekreasyonun fayda sağladığı (Bell vd., 2014; Lee & Maheswaran 2011; Sugiyama & Ward Thompson, 2007) birçok çalışmada yer almaktadır. Günlük olarak yeşil alanlarla etkileşimi olan ileri yaşlılar da fiziksel ve zihinsel olarak yararlı olacağı, sosyalleşebileceği ifade edilmektedir (Kessel vd., 2009; Lee & Maheswaran, 2011; Ward Thompson & Aspinall, 2011). Ayrıca yapılan bazı çalışmalar yaşlıların doğal ortamları yapıli ortamlardan daha çok sevdiklerini ve parkları gençlerden daha sık ziyaret ettiklerini ortaya koymuştur (Kemperman & Timmermans,, 2006; Jorgensen & Anthopoulos, 2007; Wen vd., 2018). Günümüz dünyasında yaşlı nüfusun artması ve turizm anlayışının değişerek doğala dönüş yanmasından dolayı kırsal alanları, yeşil alan kullanımını, ekoturizm aktivitelerini ileri yaş grubunun daha fazla kullanılacağı düşünülerek/ göz önüne alınarak tasarıma, planlamaya dikkat edilmelidir. Bu düşünceyle yapılan çalışmada anket sonuçlarından ileri yaşlı grubunun hangi ortamlarda bulunmak istedikleri manzarasını beğendiği vb. sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada gerçekleştirilen uzman değerlendirme anketi sonuçlarına göre ağaç-çalı oranının en fazla olduğu ifade edilen ve görsel etkinlik düzeyi etkin bulunmayan G2 anketlere göre korku/kaygı durumu ve manzara güzelliği açısından önemli bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde uzmanlara göre görsel etkinlik düzeyi nötr olan G1 ve G3 için ise bu durum anketlerde çok daha önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum göstermektedir ki korku/kaygı durumunun artması kişide manzara güzelliği etkisini arttırıcı bir etkiye sahiptir. Kentsel ortamda algılanan tehlike tercih arasında tutarlı ve negatif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar (Fisher & Nasar, 1992; Nasar & Fisher, 1993; Herzog & Miller, 1998; Herzog & Flynn-Smith, 2001; Blöbaum & Hunecke, 2005) bulunmakla beraber bu çalışmada ileri yaşlılar için doğal ortamda durumun farklı olduğu tespit edilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda korku/kaygı durumunun artması doğal peyzaj manzarasının görsel kalitesi ile ilişkili olmayıp, algılanamayan yoğun bitki toplulukları kaygıyı arttırmakta, güven hissini zayıflatmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Manzarası insanları etkilese de bu oranda katılımcıların korkularının veya kaygılarının artması da ilginç bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Yani ileri yaşlı bir kişi kırsal alanlarda peyzaj manzarasından etkilenmesi korku seviyesini düşürmemektedir. Bilinmeyenler veya süprizli mekanlar, yoğun bitki toplulukları peyzajı görsel yönden çekici kılssa da insanlara korku veya endişe verebilmektedir. Ankete katılan kişilerin manzara güzelliği açısından en çok beğendiği G6 incelendiğinde; yeşil tonunun baskın olduğu, ibrelili bitki kullanımının fazla olduğu, ağaç oranının yüksek olduğu, ağaç-çalı ve çalı-çalı oranının düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca mekân hissini kuvvetli

olması, doğal ve kavisli/ondüllü bir yolunun olması ileri yaşlı kişilerin beğenileri hakkında bilgi vermektedir.

Fakat seçilen görüntülerin doğal olması, ilkbahar- sonbahar döneminden olması, gökyüzü görünürlüğünün yüksek olması, birden fazla kişi ile gitme düşüncesinin ankete katılan kişilerin algısında bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kişilerin mekânı yalnızca gündüzleri kullanacağı düşüncesinin de tercihlerini etkilediği düşünülmektedir.

Bu çalışmaya dayanarak yaşlıların tercihleri üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Ankete katılan kişilerin alanı deneyimlemesini sağlayarak düşüncelerini-hisleri anlık olarak almak ve korku unsuru öğrenmek (hayvan sesleri, sessizlik, ağaç yapıları vb.), alanı deneyimleyen insanların pulse oksimetre cihazıyla fizyolojik tepkilerinin ölçmek, alan veya mekân gezisinde saatin etkili olup olmamasına göre yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Etik Kurul Onayı: Etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurul Başkanlığı'ndan (Tarih: 27.01.2022, Sayı: 2022-2/3) alınmıştır

Katılımcı Onamı: Katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Yazar Katkıları: Konsept - HY; Tasarım - HY, EÖ; Denetim - HY, EÖ; Kaynaklar - HY, SNA; Malzemeler - HY, SNA; Veri Toplama ve/veya İşleme - SNA; Analiz ve/veya Yorum - SNA; Literatür Taraması - SNA; Yazma - SNA; Eleştirel İnceleme - HY, EÖ

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Informed Consent: Verbal consent was obtained from the participants.

Ethics Committee Approval: Atatürk University Science and Engineering Sciences Ethics Committee (Date: 27.01.2022, Number: 2022-2/3)

Author Contributions: Concept - HY; Design - HY, SNA; Supervision - HY, SNA; Sources - HY, SNA; Materials - HY, SNA; Data Collection and/or Processing - SNA; Analysis and/or Interpretation - SNA; Literature Review - SNA; Writing - SNA; Critical Review - HY, SNA

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Ahmadova, S., & Akova, O. (2016). Türkiye’de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- Arriaza, M., Cañas-Ortega, J. F., Cañas-Madueño, J. A., & Ruiz-Aviles, P. (2004). Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 69(1), 115-125.
- Bell, S. L., Phoenix, C., Lovell, R., & Wheeler, B. W. (2014). Green space, health and wellbeing: Making space for individual agency. *Health & Place*, 30, 287-292.
- Bielinis, E., Takayama, N., Boiko, S., Omelan, A., & Bielinis, L. (2018). The Effect of Winter Forest Bathing on Psychological Relaxation of Young Polish Adults. *Urban Forestry & Urban Greening*, 29, 276-283.
- Brach, J. S., Vanswearingen, J. M., Fitzgerald, S. J., Storti, K. L., & Kriska, A. M. (2004). The Relationship Among Physical Activity, Obesity, And Physical Function In Community-Dwelling Older Women. *Preventive Medicine*, 39(1), 74-80.
- Bulut, Y. & Akpınar, E. (2010). *Ülkemizde Alternatif Turizmin Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları*. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi (S. 1580-1590). Erzurum: Atatürk Üniv. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Bulut, Z., & Yılmaz, H. (2008). Determination of Landscape Beauties through Visual Quality Assessment Method: A Case Study for Kemaliye (Erzincan/Turkey). *Environmental Monitoring and Assessment*, 141(1), 121-129.
- Bulut, Z., & Yılmaz, H. (2009). Determination of Waterscape Beauties through Visual Quality Assessment Method. *Environmental Monitoring and Assessment*, 154(1), 459-468.
- Chen, B., Adimo, O. A., & Bao, Z. (2009). Assessment of aesthetic quality and multiple functions of urban green space from the users’ perspective: The case of Hangzhou Flower Garden, China. *Landscape and Urban Planning*, 93(1), 76-82.
- de Val, G. D. L. F., Atauri, J. A., & de Lucio, J. V. (2006). Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: A test study in Mediterranean-climate landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 77(4), 393-407.
- Dziura, J., Mendes De Leon, C., Kasl, S., & Dipietro, L. (2004). Can Physical Activity Attenuate Aging-Related Weight Loss in Older People? The Yale Health and Aging Study, 1982–1994. *American Journal of Epidemiology*, 159(8), 759-767.
- Fox, K. R. (1999). The Influence of Physical Activity on Mental Well-Being. *Public Health Nutrition*, 2(3a), 411-418.
- Goodwin, R. D. (2003). Association Between Physical Activity and Mental Disorders Among Adults In The United States. *Preventive Medicine*, 36(6), 698-703.
- Guan, H., Wei, H., He, X., Ren, Z., & An, B. (2017). The Tree-Species-Specific Effect of Forest Bathing on Perceived Anxiety Alleviation of Young-Adults In Urban Forests. *Annals of Forest Research*, 60(2), 327-341.
- Hassan, A., Tao, J., Li, G., Jiang, M., Aii, L., Zhihui, J., ... & Qibing, C. (2018). Effects of Walking in Bamboo Forest and City Environments on Brainwave Activity in Young Adults. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2018.
- Kessel, A., Green, J., Pinder, R., Wilkinson, P., Grundy, C., & Lachowycz, K. (2009). Multidisciplinary Research in Public Health: A Case Study of Research on Access to Green Space. *Public Health*, 123(1), 32-38.
- Khabbazi, P. A., & Yazgan, M. E. (2012). Kırsal Peyzaj Ve Ekoturizm. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2(2), 5-9.
- Kuter, N. & Ünal, H. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 146-156.
- Lee, A. C., & Maheswaran, R. (2011). The Health Benefits of Urban Green Spaces: A Review of The Evidence. *Journal of Public Health*, 33(2), 212-222.
- Mummery, K., Schofield, G., & Caperchione, C. (2004). Physical Activity: Physical Activity Dose-Response Effects on Mental Health Status in Older Adults. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 28(2), 188-192.
- Özhancı, E., & Yılmaz, H. (2017). Görsel peyzaj kalite değerlendirmelerinde kalite göstergelerinin mekansal yansımaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(43), 157-173.
- Reijneveld, S. A., Westhoff, M. H., & Hopman-Rock, M. (2003). Promotion of Health and Physical Activity Improves The Mental Health of Elderly Immigrants: Results of A Group Randomised Controlled Trial Among Turkish Immigrants In The Netherlands Aged 45 and Over. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 57(6), 405-411.
- Spielhofer, R., Hunziker, M., Kienast, F., Hayek, U. W., & Grêt-Regamey, A. (2021). Does rated visual landscape quality match visual features? An analysis for renewable energy landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 209, 104000.
- Stamps III, A. E. (1999). Sex, complexity, and preferences for residential facades. *Perceptual and motor skills*, 88(3_suppl), 1301-1312.
- Stigsdotter, U. K., Corazon, S. S., Sidenius, U., Kristiansen, J., & Grahn, P. (2017). It is Not All Bad for The Grey City—A Crossover Study on Physiological and Psychological Restoration in A Forest and An Urban Environment. *Health & Place*, 46, 145-154.
- Strawbridge, W. J., Deleger, S., Roberts, R. E., & Kaplan, G. A. (2002). Physical Activity Reduces The Risk of Subsequent Depression for Older Adults. *American Journal of Epidemiology*, 156(4), 328-334.

- Strumse, E. (1996). Demographic differences in the visual preferences for agrarian landscapes in western Norway. *Journal of Environmental Psychology*, 16(1), 17-31.
- Sugiyama, T., & Thompson, C. W. (2007). Outdoor environments, activity and the well-being of older people: conceptualising environmental support. *Environment and Planning A*, 39(8), 1943-1960.
- Uçar, M. Çeken, H. & Ökten, Ş. (2010). Kırsal Turizm Ve Kırsal Kalkınma, Birinci Baskı, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık. Ankara
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. (1991). Stress Recovery During Exposure to Natural and Urban Environments. *Journal of Environmental Psychology*, 11(3), 201-230.
- Vujcic, M., & Tomicevic-Dubljevic, J. (2018). Urban Forest Benefits to The Younger Population: The Case Study of the City of Belgrade, Serbia. *Forest Policy and Economics*, 96, 54-62.
- Ward Thompson, C., & Aspinall, P. A. (2011). Natural environments and their impact on activity, health, and quality of life. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 3(3), 230-260.
- Wei, H., Hauer, R. J., & He, X. (2021). A Forest Experience Does Not Always Evoke Positive Emotion: A Pilot Study on Unconscious Facial Expressions Using The Face Reading Technology. *Forest Policy and Economics*, 123, 102365.
- Wen, C., Albert, C., & Von Haaren, C. (2018). The Elderly in Green Spaces: Exploring Requirements and Preferences Concerning Nature-Based Recreation. *Sustainable Cities and Society*, 38, 582-593.
- Wikipedia, (2021). Kalınçam, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kalınçam> (Erişim Tarihi: 06.10.2021)
- Yao, Y., Zhu, X., Xu, Y., Yang, H., Wu, X., Li, Y., & Zhang, Y. (2012). Assessing the visual quality of green landscaping in rural residential areas: the case of Changzhou, China. *Environmental Monitoring and Assessment*, 184(2), 951-967.
- Yılmaz, H. & Mutlu, E. (2021). Riverside Recreational Landscape Planning and Design: The Case of Kalınçam Village. Pace-2021, International Congress on The Phenomenological Aspects of Civil Engineering.
- Zhao, J., Luo, P., Wang, R., & Cai, Y. (2013). Correlations between aesthetic preferences of river and landscape characters. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, 21(2), 123-132.
- Zheng, B., Zhang, Y., & Chen, J. (2011). Preference to home landscape: wildness or neatness?. *Landscape and Urban Planning*, 99(1), 1-8.
- Zhou, C., Yan, L., Yu, L., Wei, H., Guan, H., Shang, C., ... & Bao, J. (2019). Effect of Short-Term Forest Bathing In Urban Parks on Perceived Anxiety of Young-Adults: A Pilot Study in Guiyang, Southwest China. *Chinese Geographical Science*, 29(1), 139-150.